

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

ФАКУЛЬТЕТ ГЕОГРАФІЇ, ІСТОРІЇ ТА ТУРИЗМУ

КАФЕДРА ІСТОРІЇ, ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ТА ФІЛОСОФІЇ

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Освітньо-професійна програма	Середня освіта (Історія та правознавство)
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)

Програма атестації для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти, за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Історія та правознавство) зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Укладачі:

кандидат юридичних наук, професор Осауленко О.І.,
кандидат юридичних наук, доцент Дума В.В.,
кандидат історичних наук, доцент Лопаська Н.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент Левдер А.І.,
кандидат історичних наук, доцент кафедри Старжець В.І.

ВСТУП

Програма атестації розроблена на основі освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія та правознавство)» зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка для другого (магістерського) рівня вищої освіти, яка унормовує та регламентує методики, призначені для кількісного та якісного оцінювання ступеня сформованості знань, умінь та навичок, професійної компетентності осіб, які здобувають рівень вищої освіти «магістр» зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).

Метою атестації є визначення рівня теоретичної та практичної підготовки випускника для майбутньої професійної діяльності; виявлення відповідності здобутих знань, набутих умінь і навичок вимогам освітньо-професійної програми; оцінювання рівня сформованості системи компетентностей магістра за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія та правознавство)» згідно з цілями і завданнями вищої освіти та вимогами ринку праці.

Програма атестації здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти встановлює вимоги, які забезпечують:

- визначення рівня сформованості професійної компетентності як результатів навчання (знань, розуміння, умінь);
- уніфікацію змісту та форм атестації;
- єдність процедур і методів діагностики.

1. ВИМОГИ ДО АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ МАГІСТР

Атестація здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) здійснюється у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи та атестаційного екзамену.

Кваліфікаційна робота передбачає теоретичні та аналітичні узагальнення або розв'язання практичної задачі у сфері сучасної освіти, історії (історії України, всесвітньої історії), методики навчання історії та правознавства у закладах загальної середньої освіти. Кваліфікаційна робота перевіряється на плагіат.

Під час підготовки кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) формує такі компетентності: *ЗК* (загальні компетентності), *ФК* (фахові компетентності):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження, прогнозувати та презентувати їх результати.

ФК6. Здатність формувати в учнів культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

ФК7. Знати закони наукового, соціального і професійного мислення, володіння комплексним, інтеграційним, історичним, динамічним, ситуаційним, системним підходами до наукового аналізу, здатність практично послуговуватись методами історичного дослідження.

ФК8. Вміти визначати та застосовувати теоретичні поняття, положення, концепції для аналізу й пояснень історичних фактів, явищ, процесів, використовувати комплекс наукових дефініцій для вирішення науково-практичних завдань.

ФК11. Прагнення до саморозвитку та самовдосконалення у науково-педагогічній діяльності, обізнаність у власних силах, здатність до рефлексії та самоаналізу.

ФК12. Виявляти знання та розуміння наукових основ певної тематичної області, методології дослідження історичного процесу у національному, європейському та світовому контекстах та вміти моделювати їх у зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання.

Під час підготовки кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) повинен продемонструвати володіння такими *програмними результатами навчання*:

РН4. *Формулювати* наявні проблеми у сфері освітньої діяльності, *демонструвати* навички їх критичного аналізу, *генерувати* нові ідеї, *аргументувати* можливі шляхи їх вирішення та критично оцінювати їх спроможність.

РН5. *Визначати і характеризувати* основні принципи, закони та методики науково-педагогічних досліджень; *описувати* апарат науково-педагогічного дослідження, *демонструвати* навички презентації результатів науково-педагогічного дослідження.

РН11. *Демонструвати* дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та *демонструвати* вміння формувати її в учнів.

РН17. Здатність до практичного застосування нових ідей, пропозицій, освітніх практик з метою цілеспрямованого вдосконалення, безперервного і самоорганізованого навчання.

2. ВИМОГИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота є підсумковою роботою, яка дає змогу виявити рівень засвоєння здобувачем освіти теоретичних знань та практичної підготовки, здатність до самостійної роботи на посадах відповідно до узагальненого об'єкта діяльності. Кваліфікаційна робота є одним із видів індивідуальних робіт здобувача вищої освіти, оригінальним, завершеним науковим дослідженням за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія та правознавство)» та містить сукупність результатів, положень, що пропонуються для публічного захисту.

Мета виконання кваліфікаційної роботи – визначення рівня підготовленості здобувача освіти до розв’язання комплексу наукових і прикладних завдань відповідно до узагальненого об’єкта діяльності на основі застосування системи теоретичних знань і практичних навичок, отриманих у процесі всього періоду навчання, для вирішення конкретних завдань у галузі сучасної освіти, актуальних проблем сучасної історичної освіти, методики навчання історії та правознавства у закладах загальної середньої освіти; дослідження актуальних проблем з історії, у тому числі, враховуючи регіональний аспект.

Здобувачі вищої освіти самостійно обирають теми магістерського дослідження із запропонованого кафедрою переліку та погоджують їх з науковими керівниками. При бажанні здобувач освіти може запропонувати власну тему кваліфікаційної роботи та погодити її з науковим керівником.

Перелік наукових керівників кваліфікаційних робіт пропонують завідувачі кафедр. При цьому керувати кваліфікаційними роботами можуть тільки науково-педагогічні працівники з науковим ступенем доктора чи кандидата наук (доктора філософії), або вченим звання професора і доцента.

Теми кваліфікаційних робіт, закріплені за здобувачами освіти, затверджуються на засіданні кафедри та погоджуються деканом факультету, проректором з навчально-методичної роботи та якості освіти і проректором з наукової роботи до початку другого року навчання здобувачів освіти для здобуття ступеня вищої освіти магістра.

Наукова робота виконується здобувачами згідно з виданим завданням на кваліфікаційну роботу на здобуття ступеня вищої освіти магістра та календарного плану затвердженого науковим керівником

Кваліфікаційна робота повинна відповідати таким вимогам і містити:

- системний аналіз проблеми відповідно до предмета наукового дослідження;
- реальні обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення: методики навчання історії та правознавства у ЗЗСО;
- обґрунтовані наукові дослідження історичного характеру щодо вивчення актуальних проблем української та всесвітньої історії;
- елементи наукової новизни з предмета дослідження;
- містити принципово новий матеріал, що передбачає опис нових фактів, явищ і закономірностей або інтерпретацію раніше відомих положень з інших наукових позицій або в іншому аспекті;
- містити всесторонньо аргументовані та значущі висновки, що є логічним наслідком аналізу досліджуваного матеріалу, узагальнювальні підсумки дослідження;
- містити результати, що свідчать про наявність в автора навичок наукової роботи в обраній царині, доводити його здібність до ведення самостійних наукових пошуків, розв’язання конкретних наукових завдань;
- бути належно оформленою і мати всі необхідні супровідні документи.

Виклад змісту кожного питання кваліфікаційної роботи має бути цілісним, логічним, доказовим і пояснювальним та науково аргументованим.

За структурою кваліфікаційна робота містить вступ, основну частину,

висновки, список використаних джерел та літератури, додатки.

Процедурні вимоги щодо виконання випускної кваліфікаційної роботи, оформлення супровідних документів та захисту на засіданні екзаменаційної комісії наведені у «Положенні щодо організації атестації здобувачів вищої освіти» ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», Методичних рекомендаціях до підготовки та захисту кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» / Упорядники: Н. М. Мединська, О. В. Яроменко ПВНЗ «МЕГУ імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне. 2023. 22 с.

Кваліфікаційна робота як метод оцінювання рівня якості підготовки має продемонструвати, що магістр володіє системою спеціальних знань, які здобуті у процесі навчання та практичної підготовки; рівня новітніх досягнень науки, у предметній області діяльності і є запорукою його наукового мислення та творчої професійної, науково-дослідницької та педагогічної діяльності, та вміє:

- розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

- працювати з інформаційними джерелами (законодавчою і нормативною базою, науковою спеціальною літературою, у т.ч. іноземними мовами, матеріалами глобальних інформаційних мереж, даними статистичної і фінансової звітності);

- викладати матеріал логічно та аргументовано;

- використовувати новітні дидактичні технології та інноваційні методи;

- використовувати статистичні та математичні методи для аналізу проблем та обґрунтування управлінських рішень тощо;

- опановувати сучасні наукові методи для проведення теоретичних і емпіричних досліджень;

- використовувати набуті навички для розроблення пропозицій і обґрунтування рекомендацій з предмету дослідження;

- генерувати та обґрунтовувати гіпотези, ідеї, пропозиції у предметній сфері наукових досліджень;

- робити висновки щодо результатів проведених досліджень.

Попередній захист кваліфікаційної роботи здійснюється на засіданні випускової кафедри і має на меті визначення рівня готовності здобувача вищої освіти до офіційного захисту роботи. Попередній захист робіт проводиться не пізніше ніж за 30 днів до передбачуваної дати її захисту. Кваліфікаційна робота здобувачів вищої освіти повинна обов'язково проходити перевірку на наявність академічного плагіату з використанням програмно-технічних засобів. Результати перевірки подаються у вигляді довідки згенерованої спеціальним сервісом.

Підготовлена здобувачем кваліфікаційна робота повинна бути подана на випускову кафедру не пізніше, ніж за 14 днів до передбачуваної дати її захисту.

Рецензенти повинні надати здобувачу рецензію на кваліфікаційну роботу протягом 3-х днів з дня її отримання.

На захист здобувач представляє: направлення деканату з відгуком наукового керівника; зшити кваліфікаційну роботу; завдання на її виконання; рецензію;

роздатковий та ілюстраційний матеріали; результати апробації авторського дослідження.

Рекомендується на захист підготувати доповідь (презентацію, постер), яка має містити: назву роботи, виконавця та наукового керівника; мету та завдання роботи; об'єкт та предмет дослідження; наукову новизну дослідження; практичну цінність роботи; методи дослідження; коротку інформацію за розділами, висновки та перспективи дослідження.

Апробація результатів наукового дослідження здобувача підтверджується копіями опублікованих наукових публікацій (статті, тези) чи сертифікатами учасника науково-практичних конференцій.

Захист кваліфікаційної роботи відбувається прилюдно на відкритому засіданні екзаменаційної комісії.

3. ВИМОГИ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Атестаційний екзамен має на меті оцінити рівень сформованих здобувачем вищої освіти компетентностей: ЗК (загальні компетентності), ФК (фахові компетентності) та досягнень результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія та правознавство)» другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) з наступних ОК:

Актуальні питання теорії держави і права

ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.

ФК1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності.

ФК7. Знати закони наукового, соціального і професійного мислення, володіння комплексним, інтеграційним, історичним, динамічним, ситуаційним, системним підходами до наукового аналізу, здатність практично послуговуватись методами історичного дослідження.

ФК12. Виявляти знання та розуміння наукових основ певної тематичної області, методології дослідження історичного процесу у національному, європейському та світовому контекстах та вміти моделювати їх у зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання.

ФК14. Здатність розуміти і оцінювати правові явища, процеси, аналізувати різноманітні життєві ситуації відповідно до дій правових норм та роль держави й права в житті людини і суспільства.

ФК16. Здатність розуміти і оцінювати суть та зміст основних правових інститутів, норм фундаментальних галузей права, питання становлення громадянського суспільства і правової держави в аспекті забезпечення конституційних прав людини і громадянина.

PH13. Характеризувати існуючі парадигми історії української державності, її обумовленість та соціодинаміку на тлі світових державотворчих процесів.

PH14. Аналізувати правові та інституціональні виміри співробітництва України та ЄС, виявляти перспективи та наслідки сучасних інтеграційних процесів і місця в них України.

PH19. *Визначати* контекст правових явищ і процесів, *аналізувати* різноманітні підходи до державотворення; праворозуміння та бачення проблеми теорії держави і права.

PH21. *Демонструвати* знання і розуміння щодо визначення основних сучасних правових теорій, доктрин, цінностей та принципів функціонування правової системи, правових норм, принципів, норм фундаментальних галузей права; *розуміти* і *реалізувати* свої права і обов'язки як члена суспільства, *усвідомлювати* цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Актуальні питання правової системи та розвитку громадянського суспільства

ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.

ФК1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності.

ФК7. Знати закони наукового, соціального і професійного мислення, володіння комплексним, інтеграційним, історичним, динамічним, ситуаційним, системним підходами до наукового аналізу, здатність практично послуговуватись методами історичного дослідження.

ФК12. Виявляти знання та розуміння наукових основ певної тематичної області, методології дослідження історичного процесу у національному, європейському та світовому контекстах та вміння моделювати їх у зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання.

ФК14. Здатність розуміти і оцінювати правові явища, процеси, аналізувати різноманітні життєві ситуації відповідно до дій правових норм та роль держави й права в житті людини і суспільства.

ФК16. Здатність розуміти і оцінювати суть та зміст основних правових інститутів, норм фундаментальних галузей права, питання становлення громадянського суспільства і правової держави в аспекті забезпечення конституційних прав людини і громадянина.

PH14. Аналізувати правові та інституціональні виміри співробітництва України та ЄС, виявляти перспективи та наслідки сучасних інтеграційних процесів і місця в них України.

PH16. Здатність до соціальної взаємодії, займати активну громадянську позицію та робити усвідомлений вибір в умовах сучасного політичного плюралізму.

PH19. *Визначати* контекст правових явищ і процесів, *аналізувати* різноманітні підходи до державотворення; праворозуміння та бачення проблеми теорії держави і права.

PH21. *Демонструвати* знання і розуміння щодо визначення основних сучасних правових теорій, доктрин, цінностей та принципів функціонування правової системи, правових норм, принципів, норм фундаментальних галузей права; *розуміти* і *реалізувати* свої права і обов'язки як члена суспільства, *усвідомлювати* цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Методика навчання історії та правознавства у закладах загальної середньої освіти

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК2. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності.

ФК3. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

ФК4. Здатність до моделювання змісту навчання, формування в учнів ключових компетентностей та здійснення інтегрованого навчання.

ФК5. Здатність використовувати ефективні шляхи мотивації учнів до саморозвитку, спрямовувати їх на прогрес і формувати у них обґрунтовану позитивну самооцінку.

ФК9. Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учасника освітнього процесу, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

PH1. *Застосовувати* знання з психології, педагогіки, фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності: з історії, правознавства, методики навчання історії та методики навчання правознавства) у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, *поглиблювати* знання з предметної області.

PH2. *Використовувати* цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного та змішаного навчання тощо.

PH7. *Описувати* показники якості педагогічної діяльності, *аналізувати* можливі впливи на них внутрішніх і зовнішніх чинників, *визначати* індивідуальні професійні потреби, шляхи покращення власної педагогічної майстерності, *обирати* ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

PH8. *Демонструвати* уміння класифікувати, упорядковувати і узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов освітнього процесу, потреб формування ключових компетентностей та інтегрованого навчання.

PH9. *Називати* і *аналізувати* шляхи мотивації учнів до саморозвитку, *демонструвати* вміння розробляти план практичної реалізації для формування адекватної позитивної самооцінки й я-ідентичності.

PH10. Демонструвати уміння забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу.

PH15. Застосовувати для забезпечення суб'єкт-суб'єктного підходу в педагогічній діяльності навички координації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів, підтримування їх прагнення до саморозвитку, розкриття їх здібностей і пізнавальних можливостей.

PH17. Здатність до практичного застосування нових ідей, пропозицій, освітніх практик з метою цілеспрямованого вдосконалення, безперервного і самоорганізованого навчання.

4. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАХИСТІ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Оцінювання рівня якості підготовки здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти здійснюють члени екзаменаційної комісії на основі встановлених правил, принципів, критеріїв, системи і шкали оцінювання. Об'єктом оцінювання якості підготовки магістра є сукупність знань, умінь навичок, набутих компетентностей, відтворених у процесі виконання і захисту кваліфікаційної роботи.

Оцінювання рівня якості підготовки магістра здійснюється членами екзаменаційної комісії на основі принципів: об'єктивності, індивідуальності, комплексності, етичності, диференційованого та компетентнісного підходу з урахуванням набутої системи типових універсальних і спеціальних професійних компетенцій.

Необхідною умовою допуску до атестації є відсутність у здобувача освіти академічної заборгованості за період його навчання. Наявність направлення деканату з зазначенням теми кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» та відгуком наукового керівника, а також відміткою про відсутність у здобувача академічної заборгованості, оформленого завдання, відповідно оформленої і прошитої кваліфікаційної роботи, рецензії, допуску завідувача випускової кафедри, а також довідки про проходження перевірки роботи на плагіат є необхідною та достатньою умовою допуску здобувача до захисту кваліфікаційної роботи згідно розкладу.

Кваліфікаційна робота не повинна містити академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Кваліфікаційна робота друкується й подається до розгляду екзаменаційною комісією в одному примірнику, з направленням деканату та рецензією визначеного кафедрою провідного науковця чи практика.

До захисту кваліфікаційних робіт допускаються здобувачі освіти, які виконали всі нормативні вимоги, що передбачені навчальним планом. Списки здобувачів, допущених до захисту магістерських робіт, подаються на розгляд екзаменаційної комісії деканатом факультету.

Екзаменаційній комісії перед захистом магістерських робіт деканат факультету подає такі документи:

- зведену відомість про виконання здобувачами навчального плану і про отримані ними оцінки з теоретичних дисциплін, практик;
- рецензію на кваліфікаційну роботу спеціаліста відповідної кваліфікації і профілю.

До розгляду екзаменаційної комісії можуть бути подані також інші матеріали, що характеризують наукову і практичну цінність виконаної роботи: друківані статті за темою роботи, документи, які підтверджують практичне впровадження роботи; макети, таблиці, діаграми, схеми тощо.

На захист можуть бути запрошені вчителі, директори шкіл, установ, на базі яких було проведено експеримент.

Рівень якості підготовки магістра визначається за комплексною системою оцінювання, яка передбачає поєднання Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) (за шкалою «А», «В», «С», «D», «Е», «FX», «F»), національної (за шкалою «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та системи ЗВО (за 100-бальною шкалою):

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Загальна кількість балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	5 «Відмінно»	A
82-89	4 «Добре»	B
74-81	4 «Добре»	C
64-73	3 «Задовільно»	D
60-63	3 «Задовільно»	E
35-59	2 «Незадовільно»	FX
0-34	2 «Незадовільно»	F

Автор кваліфікаційної роботи має продемонструвати вміння: логічно та аргументовано викладати матеріал; коректно використовувати хронологічний метод, історико-порівняльний, історико-системний методи, статистичні та інші методи; проводити власні дослідження; володіння навичками узагальнення; формулювання висновків; працювати з інформаційними джерелами; ініціювати та обґрунтовувати інноваційні підходи та напрями вирішення завдання, що досліджується.

Критеріями оцінювання кваліфікаційної роботи є: чіткість, повнота та послідовність розкриття кожного питання плану і теми роботи в цілому, науковість стилю викладання, відсутність орфографічних і синтаксичних помилок, правильне оформлення роботи відповідно до стандартів:

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ		К-сть балів
Вступ	Обґрунтування актуальності обраної теми, визначення мети	1-5

	та завдань її дослідження. Визначення теоретичної або прикладної проблеми (питання), що має відповідне значення у сфері дослідження, елементів наукової новизни обраної теми	
Розділ 1	Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій, новизна отриманих результатів. Достатність глибини теоретичних досліджень	1-10
Розділ 2	Рівень глибини досліджень із застосуванням аналітичних розрахунків, методики досліджень, представлення методів і засобів проведення наукових досліджень.	1-20
Розділ 3	Оцінка результатів досліджень <ul style="list-style-type: none"> - обґрунтування перспективних параметрів розвитку; - обґрунтування напрямів удосконалення досліджуваної проблеми; - прогнозування, аналіз результатів дослідження з використанням програмних продуктів. Практична цінність отриманих результатів та можливість їх впровадження. Чіткість висновків та рекомендацій.	1-20
	Змістовність, цілісність, якість оформлення та ілюстрованість виконаної роботи	1-5
	Якість захисту роботи (уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження; здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди; загальний рівень підготовки здобувача вищої освіти; володіння культурою презентації). Змістовні відповіді на запитання членів підсумкової екзаменаційної комісії	1-35
	Апробація результатів (наукові публікації, сертифікати участі в конференціях тощо)	1-5
	Разом	100

Кваліфікаційна робота, в якій розкрито тему, прореферовано необхідні літературні джерела, проведено дослідження, сформульовано висновки без необхідного їх обґрунтування допускається до захисту, але не може бути оцінена вище ніж «задовільно».

Робота, в якій зроблено власне оцінювання використаних джерел та літератури, самостійно проаналізовано підібраний матеріал, звітні дані, проведено експеримент, комплексні дослідження, зроблено висновки та сформульовано пропозиції, але вони не є достатньо аргументованими, може бути оцінена на «добре».

Робота, в якій зроблено власне оцінювання різних джерел та історіографічного потенціалу, використано сучасні методи дослідження, побудовано формалізовану модель проблеми, проведено комплексні наукові дослідження, розрахунки і на їх основі – аргументовано висновки та обґрунтовано пропозиції, а результати

наукового дослідження опубліковано у наукових виданнях та/або матеріалах наукових конференцій, може бути оцінена на «відмінно».

За результатами публічного захисту кваліфікаційної роботи екзаменаційна комісія більшістю голосів приймає рішення щодо оцінки захисту і роботи (враховуючи відгук керівника, зовнішнього рецензента, зміст доповіді, відповіді на запитання).

5. ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ.

Атестаційний екзамен проводиться у формі комп'ютерного тестування з використанням навчальної платформи MOODLE, тривалість якого становить 40 хвилин, та охоплює навчальний матеріал з декількох навчальних дисциплін. Для проведення Атестаційного екзамену формуються окремі групи, кількість яких не перевищує 12 осіб. Засобом діагностики є тестові завдання: 1) закритої форми із запропонованими відповідями, з яких одна або кілька відповідей правильні; 2) відкритої (студенти мають доповнити фразу шляхом дописування слова або групи слів, встановити відповідність між двома множинами, побудувати правильну послідовність тощо). Зміст завдань має відповідати програмі Атестаційного екзамену зі спеціальності, включає 35 завдань, серед яких 6 типів тестових питань: 1. Завдання 1-6 включають не менше чотирьох варіантів відповідей, серед яких лише один правильний. 2. Завдання 7-15 – не менше чотирьох варіантів відповідей, серед яких декілька (2-3) правильні. 3. У завданнях 16-21 до кожного з чотирьох рядків інформації, позначених цифрами, студент має обрати один варіант, позначений буквою (на відповідність). 4. У завданнях 22-27 необхідно записати правильний варіант відповіді (коротка відповідь). 5. У завданнях 28-33 необхідно вписати в реченні пропущене слово. 6. Завдання 34-35 – текстова відповідь на теоретичне запитання. Для проведення Атестаційного екзамену необхідно підготувати не менше 450 завдань з них: - 17% першого типу; - 25% другого типу; - 17% третього типу; - 17% четвертого типу; - 17% п'ятого типу; - 7% шостого типу. Для кожної навчальної дисципліни розподіл питань за типами відповідає загальній структурі екзаменаційних завдань. Питання формуються лаконічно, але зрозуміло. Посилання на попередні питання недопустимі (система вибирає питання випадково). Термін виконання кожного питання орієнтовно 1 хвилина. 34 та 35 питання формулюються так, щоб відповідь можна було надати 15-20 речень. 34 та 35 питання оцінює в ручному режимі (екзаменатор). Шкала оцінювання – 100 балів буде розрахована автоматично.

«Актуальні питання теорії держави і права»

Проблеми методології юридичної теорії. Основні сучасні підходи до розуміння держави. Суверенітет держави і його співвідношення із суверенітетом народу і суверенітетом нації. Сучасні тенденції еволюції форми держави. Функції сучасної української держави. Основні функції теорії держави і права. Механізм держави: ретроспективний огляд та сучасні тенденції визначення.

Актуальні проблеми праворозуміння. Праворозуміння як наукова категорія. Політична система суспільства та її трансформація в епоху глобалізації. Характеристика елементів політичної системи суспільства. Влада в демократичній державі. Місце та роль держави в політичній системі суспільства.

Проблеми реалізації основних принципів права. Підходи до праворозуміння в сучасній юридичній науці. Різновиди функцій права. Соціальна цінність права, його сутність та зміст. Механізм правоутворення та його відмінність від категорій правотворчість, законодавчий процес. Проблеми співвідношення права та закону. Система джерел права сучасності.

Розвиток теорії прав людини. Система права та система законодавства: єдність та розбіжності. Норми права в системі соціонормативного регулювання. Особливості структури норми права та способи її викладення в статтях нормативно-правових актів. Норми національного та міжнародного права: взаємовплив та взаємозалежність.

Ефективність правового регулювання. Поняття та особливості правового регулювання. Співвідношення дії права, правового впливу та правового регулювання. Предмет правового регулювання: поняття та ознаки. Класифікація методів правового регулювання. Поняття та види способів правового регулювання. Типи правового регулювання. Ефективність правового регулювання.

Еволюція правової системи України. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи. Структура правової системи та характеристика її елементів. Правова політика: поняття, форми реалізації, пріоритети. Поняття та типологія правових систем сучасності. Критерії їх класифікації.

Динамічні процеси у праві. Норми права та правовідносини. Форми реалізації права та механізми їх здійснення. Механізм правозастосування та його вплив на суспільство. Гуманістичні принципи права (справедливості, рівності, свободи, гуманізму). Загальні принципи права (пропорційності, правової визначеності, розумності, добросовісності, субсидіарності). Проблеми тлумачення норм права.

Поведінка особи та її юридичні наслідки. Сучасна концепція правової поведінки особи. Державно-правовий примус та юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності. Пільги, заохочення, стимули та обмеження в праві. Юридичний конфлікт та проблеми його врегулювання.

Проблеми юридичної практики. Поняття та ознаки юридичної практики. Структура юридичної практики. Види юридичної практики. Функції юридичної практики. Шляхи вдосконалення юридичної практики в Україні.

Засоби правового впливу. Поняття та види правових засобів. Правові стимули: поняття, ознаки та види. Правові обмеження: поняття та особливості. Поняття, ознаки та функції правових пільг. Поняття, ознаки та функції правових обмежень.

Література:

1. Акт проголошення незалежності України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. Декларація про державний суверенітет України. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990.
2. Арабаджи Н. Б. Юридична деонтологія: навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право» Міжнародного гуманітарного університету. Одеса. 2023. 72 с.
3. Головатий С. Верховенство права. У 3-х книгах. Книга друга. Верховенство права: від доктрини - до принципу: Монографія: У 3-х книгах; Книга друга. Верховенство права: від доктрини - до принципу. Київ. 2006.
4. Головатий С. Верховенство права. У 3-х книгах. Книга перша. Верховенство права: від ідеї - до доктрини: Монографія: У 3-х книгах; Книга перша. Верховенство права: від ідеї - до доктрини. Київ. 2006.
5. Головатий С. Верховенство права. У 3-х книгах. Книга третя. Верховенство права: український досвід: Монографія: У 3-х книгах; Книга третя. Верховенство права: український досвід. Київ 2006.
6. Державно-правове регулювання в умовах трансформації суспільних відносин: Монографія/ Авт. кол.: Ю.Л. Бошицький, Н.М. Оніщенко, О.Г. Варич та ін.; За заг. ред. Ю.Л. Бошицького; Київський університет права Національної академії наук України. Київ. 2009.
7. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти Національного університету «Одеська юридична академія», факультетів: ФПС, СПФ, ФМПВ [Електронне видання] А. Ф. Крижановський, Н.М. Крестовська, Л. Г. Матвеева, С. М. Скуріхін, В. Є. Іванчук. Одеса : Фенікс, 2022. 258 с.
8. Загальна теорія права: підручник / [О. В. Петришин та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф., дійсного чл. (акад.) НАПрН О. В. Петришина ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2020. 564 с.
9. Закон України «Про об'єднання громадян». *Відомості Верховної Ради України*. 25.08.1992. 1992 р.
10. Закон України «Про політичні партії в Україні». *Відомості Верховної Ради України*. 2001, № 23, ст.118). URL: <http://surl.li/uxcni3>
11. Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності». *Відомості Верховної Ради України*. 12.11.1999 - 1999 р. № 45. Стаття 397.
12. Кельман М. С., Стратонов В. М. Загальна теорія права: підручник. Вид. 6-те, доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 742 с.

13. Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М. Загальна теорія держави та права: Підручник для студ. вищ. закладів освіти. Львів. 2004.
14. Кириченко В. М. Теорія держави і права: Навч. посібник для студ. вищ. навч. Закладів. Київ: ЦУЛ, 2010. 364 с.
15. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996.
16. Кравчук М.В. Теорія держави і права (опорні конспекти): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Вид.3-є, переробл. й доповн. Тернопіль: ЗУНУ. 2020. 524 с.
17. Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права: Підручник. Практикум. Тести. К.: Юрінком Інтер, 2021. 584 с.
18. Машков А. Д. Теорія держави і права: підручник. Київ: Алерта, 2024. 452 с.
19. Осауленко А.О., Осауленко О.І. Вплив першого розділу Конституції України на формування законодавчих основ вітчизняної кримінально-виконавчої системи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 94–96.
20. Осауленко А.О., Осауленко О.І. Конституційні права та свободи людини і громадянина та їх вплив на формування кримінально-виконавчої системи України (історико-правовий аспект). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С.71–74.
21. Правотворення і правотворчість в умовах воєнного стану та миробудівництва: монографія. До 75-річчя Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України / Н.М. Пархоменко, О.В. Скрипнюк, Н.М. Оніщенко та ін.: кер. авт. кол. та за ред. Н.М. Пархоменко. Київ: Парламентське видавництво, 2023. 307 с.
22. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: [навч. посіб.]. К.: Атіка, 2020. 176 с.
23. Савченко Л. І. Теорія держави і права: курс лекцій: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Рівне, 1996. 136 с.
24. Семчик В.І. Право власності за Конституцією України/ НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. Київ. 1997.
25. Середа Г.П. Проблеми теорії держави і права: [навчальний посібник]. К.: КНТ, 2009. 184 с.
26. Скакун О. Ф. Теорія права і держави. 4-те видання, стереотипне. Підручник. Київ: Алерта, 2021. 528 с.
27. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: Підручник для студ. вищ. навч. закладів. Київ: Алерта, 2011. 520 с.
28. Теорія держави та права [Текст] : навч. посіб. / Л. М. Ніколенко, Н. В. Іванюта, А. І. Батечко ; МВС України, Донец. юрид. ін-т. Київ : Дакор, 2021. 215 с.
29. Теорія права [Текст] : навч.-метод. посіб. / Любов Заморська, Світлана Карвацька. Чернівецький. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : ЧНУ ім. Юрія Федьковича : Рута, 2021. 631 с.

30. Тицька Я. О. Теорія держави і права: навчальний посібник. Я.О. Тицька, Н.М. Крестовська, Л.Г. Матвєєва, Н.В. Атаманова, Н.Б. Арабаджи. Міжнародний гуманітарний ун-т. Одеса. 2021. 193 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.24041>
31. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с.
32. Фатхутдінова О. В, Куненко І. С., Л.О. Максимова Л. О., Хлабистова К.В. Теорія держави та права: навч. посіб. К.: Кит, 2021. 454 с.
33. Doomen J. International Legal Norms. *Juridica International*. XIX/2012. P.107-116. URL: <http://surl.li/opsrun>
34. Duminica R. The Relationship between the Law, Legal Norm, Legal Order and Normativity in Postmodern Society. *Postmodern Openings*. 2014, Volume 5, Issue 3, September. P. 21-35.

«Актуальні питання правової системи та розвитку громадянського суспільства»

Правова система: поняття і структура. Поняття «система права» і «правова система». Складові системи права: правові норми, інститути права, галузі права, правові спільності. Поняття джерела права. Класифікація джерел права за різними критеріями. Матеріальні, соціальні та інші джерела права. Поняття та зміст форми права. Класифікація форм права. Загальне та особливе форм і джерел права.

Класифікація правових систем сучасності. Національні правові системи. Критерії класифікації правових систем. Різні підходи до класифікації правових систем. Види критеріїв класифікації національних правових систем. Форми (джерела) права як критерій класифікації правових систем. Правова сім'я. Види правових сімей. Основні та «периферійні» правові системи. Відносний характер класифікації національних правових систем. Зближення та уніфікація національних правових систем. Юридичні засоби уніфікації різних правових систем.

Правовий звичай. Значення правового звичаю в основних правових системах. Звичай як джерело права. Місце правового звичаю серед інших джерел романо-германського права. Шляхи легітимації звичаю державою. Звичаї на додаток до закону, замість закону, всупереч закону. Роль звичаю у сучасному англосаксонському праві. Ознаки правового звичаю (за В. Блекстоном). Види правових звичаїв. Звичай у сучасному мусульманському праві. Регулятивна роль традицій.

Правова доктрина в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві. Поняття правової доктрини. Її місце в системі джерел романо-германського права. Роль глосаторів та коментаторів у рецепції римського права. Вплив доктрини на законотворчість та правозастосування. Значення доктрини в англосаксонській правовій сім'ї. Роль праць визначних вчених-

правознавців у розвитку загального права. Види правових доктрин в англосаксонському праві. Роль правової доктрини в мусульманському праві.

Типологічні особливості правової системи України. Основні риси постсоціалістичних правових систем. Перехідний характер правової системи сучасної України. Особливості нормативно-правових актів. Процес зближення правової системи України з романо-германською правовою сім'єю.

Предмет і метод правового регулювання як критерії розмежування галузей права. Поняття та види інститутів права. Міжгалузеві інститути права. Поділ права на приватне і публічне. Специфіка матеріального і процесуального права. Національне, міжнародне і інтегративне право. Співвідношення між нормами міжнародного та національного права, інтегративного та національного права.

Основи конституційного права України. Конституційне право як галузь права. Конституційні правовідносини. Правовий статус і повноваження Верховної Ради України. Правовий статус і повноваження Президента України. Правовий статус і повноваження Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади та місцевих органів виконавчої влади.

Основи цивільного та сімейного права України. Цивільне право: загальна характеристика та особливості цивільного права України. Цивільні правовідносини, їх класифікація. Цивільна правоздатність та дієздатність фізичних осіб. Юридичні особи як суб'єкти цивільного права. Право власності: поняття, зміст, форми. Цивільно-правова відповідальність. Сімейне право як галузь права, особливості регулювання шлюбно-сімейних відносин.

Основи трудового права України. Трудове право як галузь права. Суб'єкти трудових правовідносин. Загальна характеристика КЗпП. Робочий час і час відпочинку. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність учасників трудових правовідносин.

Основи адміністративного та кримінального права України. Основи екологічного, земельного та аграрного права України. Поняття адміністративного права як галузі права. Адміністративно-правові відносини. Державне управління. Адміністративне правопорушення та порядок притягнення до адміністративної відповідальності. Кримінальне право як галузь права, особливості. Покарання: поняття та види. Загальна характеристика та особливості екологічного, земельного та аграрного права України. Право природокористування. Загальне і спеціальне користування ресурсами. Суб'єкти права користування природними ресурсами. Система аграрного права і його співвідношення з іншими галузями права. Поняття і класифікація суб'єктів аграрних правовідносин, зміст та класифікація. Земельне право як комплексна галузь права. Земельні відносини. Об'єкти земельних

відносин. Землі України за цільовим призначенням. Право власності на землю. Права та обов'язки власників земельних ділянок. Право земельного сервітуту. Підстави для припинення права власності на земельну ділянку.

Громадянське суспільство: сутність та функції. Формування концепції громадянського суспільства. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Інститути громадянського суспільства. Історичні моделі громадянського суспільства. Аналітичні та національні моделі громадянських суспільств. Становлення громадянського суспільства в Україні.

Конституційно-правове закріплення основ громадянського суспільства та його розвитку. Формування правових основ інституалізації громадянського суспільства. Громадянське суспільство у концепції Конституції України, схваленої Верховною Радою УРСР 19.06.1991. Громадянське суспільство у проектах Конституції України (1992-1996 рр.). Правові основи створення і розвитку громадянського суспільства (аналіз законопроектів). Сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на період 2021-2026 рр. Громадянське суспільство в цілях сталого розвитку України на період до 2030 року.

Організаційно-правові форми взаємодії суспільства і держави. Держава і об'єднання громадян (асоціації, громадські організації, конгреси, рухи, спілки, фонди, тощо). Взаємодія держави і політичних партій: проблеми удосконалення. Взаємодія держави та громадських об'єднань. Релігійні організації (релігійні братства, згромадження, монастирі, управління, центри, тощо) і держава: організаційно-правова взаємодія. Взаємодія держави та релігійних організацій після надання Томосу про автокефалію Православній Церкві України: проблеми теорії та практики. Взаємодія держави і молодіжних організацій: проблеми удосконалення.

Конституційна гарантія економічної організації громадянського суспільства. Виключне право власності народу України на все національне багатство. Проблеми гарантій кожному громадянину користуватися природними об'єктами права власності народу України. Земля, як основне національне багатство, що перебуває під охороною держави і потребує оптимального використання. Роль громадянського суспільства в питаннях ринку та продажу землі сільськогосподарського призначення. Плюралізм та рівноправність форм власності, що визначають основні принципи господарювання.

Завдання громадянського суспільства і держави з реалізації принципів гуманізму і соціальної справедливості. Забезпечення права громадян на соціальний захист та його удосконалення. Організаційно-правове забезпечення права громадян на достатній рівень життя для себе і своєї сім'ї. Забезпечення права громадян на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Організаційно-правове забезпечення права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Конституційно-правове закріплення гарантій вільного всебічного розвитку освіти, науки та культури українського народу. Українська мова, як консолідований засіб громадянського суспільства гарантований Конституцією України. Забезпечення державного розвитку і гарантій вільного всебічного розвитку освіти українського народу. Державна гарантія громадянам України свободи літературної, художньої, наукової та технічної творчості. Забезпечення державного права на свободу світогляду і віросповідання. Охорона історико-культурної спадщини в Україні. Комунікативний та демографічний параметри української мови. Мовна ситуація в сучасній Україні. Законодавча база функціонування української мови. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 р. Питання удосконалення конституційно-правового регулювання функціонування української мови.

Література:

1. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Акт проголошення незалежності України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. Декларація про державний суверенітет України. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990.
4. Аляб'єва Н.В. Міжнародне приватне право: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів/ Н.В.Аляб'єва, А.І.Демченко, Л.В.Красицька, В.А.Кройтор; За ред.: С.Г. Кузьменка. Київ 2010.
5. Головатий С. Верховенство права. У 3-х книгах. Книга друга. Верховенство права: від доктрини - до принципу: Монографія: У 3-х книгах; Книга друга. Верховенство права: від доктрини - до принципу. Київ. 2006.
6. Головатий С. Верховенство права. У 3-х книгах. Книга перша. Верховенство права: від ідеї - до доктрини: Монографія: У 3-х книгах; Книга перша. Верховенство права: від ідеї - до доктрини. Київ. 2006.
7. Головатий С. Верховенство права. У 3-х книгах. Книга третя. Верховенство права: український досвід: Монографія: У 3-х книгах; Книга третя. Верховенство права: український досвід. Київ 2006.
8. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: Навч. посібник для студ. юрид. вищ. навч. закладів. Київ. 2001.
9. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
10. Державно-правове регулювання в умовах трансформації суспільних відносин: Монографія/ Авт. кол.: Ю.Л. Бошицький, Н.М. Оніщенко, О.Г. Варич та ін.; За заг. ред. Ю.Л. Бошицького; Київський університет права Національної академії наук України. Київ. 2009.

11. Дума В.В. Правозастосовча діяльність та форми її здійснення: Монографія/ В.В. Дума; МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука. Рівне 2013.
12. Загальна декларація прав людини: ООН; Міжнародний документ від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
13. Загальна теорія права : підручник / О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с. URL: <http://surl.li/czwie>
14. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 792 с.
15. Закон України «Про об'єднання громадян». *Відомості Верховної Ради України*. 25.08.1992. 1992 р.
16. Закон України «Про політичні партії в Україні». *Відомості Верховної Ради України*. 2001, № 23, ст.118). URL: <http://surl.li/ухснїс>
17. Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності». *Відомості Верховної Ради України*. 12.11.1999 - 1999 р. № 45. Стаття 397.
18. Кельман М. С., Стратонов В. М. Загальна теорія права: підручник. Вид. 6-те, доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 742 с.
19. Конституційне право України : підручник / [Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.] ; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків : Право, 2020. 592 с. URL: <http://surl.li/bynmp>
20. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с.
21. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. К.: Ваїте, 2021. 528 с. URL: <http://surl.li/cpoewc>
22. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996.
23. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с.
24. Міжнародне публічне право: основи теорії : навчально-методичний посібник / Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 252 с.
25. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: ООН; Міжнародний документ від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
26. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: ООН; Міжнародний документ від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
27. Пересада О.М. Конституційне право України : навч. посіб. в табл. та схемах. Київ : Дакор, 2020. 247 с.

- 28.Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 16-17 лютого 2018 року): Матеріали науково-практичної конференції/ ДВНЗ "Ужгородський нац. ун-т" ; Юрид. факультет; Центр укр.-європ. наук. співробітництва. Ужгород, 2018.
- 29.Правова система України: Історія, стан та перспективи: у 5 т., Т.3/ За ред.:Н.С. Кузнецової. Харків. 2008.
- 30.Правотворення і правотворчість в умовах воєнного стану та миробудівництва: монографія. До 75-річчя Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України / Н.М. Пархоменко, О.В. Скрипнюк, Н.М. Оніщенко та ін.: кер. авт. кол. та за ред. Н.М. Пархоменко. Київ: Парламентське видавництво, 2023. 307 с.
- 31.Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26.01.2021 № 1135-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text>
- 32.Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
- 33.Семчик В.І. Право власності за Конституцією України/ НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ. 1997.
- 34.Цивільне право та процес : навчально-методичний посібник / Л. В. Діденко, Н. М. Денисяк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 110 с.
- 35.Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, Е. В. Вакулович, А. С. Горбенко та ін. ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 420 с.
- 36.Doomen J. International Legal Norms. *Juridica International*. XIX/2012. P.107-116. URL: <http://surl.li/opspun>
- 37.Duminica R. The Relationship between the Law, Legal Norm, Legal Order and Normativity in Postmodern Society. *Postmodern Openings*. 2014, Volume 5, Issue 3, September. P. 21-35.

«Методика навчання історії та правознавства у закладах загальної середньої освіти»

«Методика навчання історії та правознавства у ЗЗСО» як педагогічна дисципліна. Мета, завдання, структура та особливості викладання курсу «Методика навчання історії та правознавства у ЗЗСО». Методика викладання історії та правознавства в школі як педагогічна навчальна дисципліна. Сучасна система історичної та правової шкільної освіти. Законодавство та Державні стандарти середньої освіти (2011, 2020). Шкільні програми з історії та правознавства: мета, завдання, зміст курсів та вимоги до формування вмінь і навичок учнів. Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Формування освітніх компетентностей НУШ на уроках історії та правознавства. Освітні компетентності НУШ, які формує базова середня освіта.

Основні компоненти змісту історичної та правової освіти за Державним стандартом. Характеристика ключових та предметних компетентностей, що формує громадянська та історична освітня галузь. Історична та правова предметні компетентності. Розвиток громадянської компетентності. Розвиток наскрізних вмінь. Академічна доброчесність у ЗЗСО. Класифікація та методика формування вмінь та навичок учнів з історії та правознавства.

Освітні технології навчання історії та правознавства у школі. Інноваційні процеси навчання предметів ГІОГ у сучасній школі. Основні освітні технології розвитку навчальних здібностей учнів. Проблемне навчання як важлива освітня технологія. Технології активного навчання. Методика використання інтерактивного навчання. Проектне та дослідницьке навчання на уроках історії та правознавства. Використання сучасних інноваційних та цифрових технологій на уроках суспільних дисциплін. Синхронне та асинхронне навчання.

Методи навчання історії та правознавства у школі. Методичні рекомендації до навчання предметів громадянської та історичної освітньої галузі. Класифікація методів навчання історії та правознавства у школі. Проблема методики формування історичного та правового мислення школярів. Організація самостійної роботи учнів в процесі навчання. Методичні прийоми роботи з різними видами джерел інформації та розвитку критичного мислення школярів. Формування практичних навичок роботи з нормативно-правовими актами. Фронтальна, групова та індивідуальна робота на уроках.

Основні засоби навчання суспільних предметів. Аналіз навчально-методичного комплексу шкільних курсів з історії та правознавства: підручники, посібники, хрестоматії, робочі зошити, онлайн-застосунки тощо. Наочність на уроках: характеристика, правила застосування та виготовлення в процесі навчання. Технічні засоби навчання на уроках: класифікація, принципи та прийоми використання. Засоби та інструментарій дистанційного навчання.

Урок як основна форма навчання. Урок як основна форма навчання учнів суспільним дисциплінам. Теоретичні основи уроку. Основні вимоги до сучасного уроку з історії та правознавства. Класифікація уроків: типи та форми уроків. Особливості підготовки, побудови та проведення в основній і старшій школі. Структура сучасного уроку та основні етапи його реалізації вчителем. Реалізація компетентнісного підходу в різних типах уроків. Міжпредметні зв'язки та наскрізні лінії на уроках історії та правознавства. Виховання учнів – невід'ємна частина освітнього процесу.

Інтерактивне навчання історії та правознавства в старшій школі. Особливості навчального процесу в старшій школі. Зміст та організація інтерактивного навчання. Інтерактивні технології навчання та особливості їх застосування на уроках історії та правознавства старшої школи. Структура

інтерактивного уроку. Складнощі побудови навчання на активній взаємодії вчителя та учнів. Проектний та дослідницький підходи в 10-11 класах. Онлайн-ресурси для проведення інтерактивних уроків історії та правознавства.

Використання цифрових інновацій для навчання. Сучасний вчитель та інформаційно-комунікаційна компетентність на уроках у Новій українській школі. Цифрові інструменти навчання на уроках ГЮГ. Підвищення ефективності уроків історії засобами цифрових інновацій. Google Classroom та інші платформи онлайн-навчання. Онлайн-сервіси і додатки на уроках історії та правознавства. Інструменти візуалізації для уроків історії та правознавства. Особливості та головні труднощі організації дистанційного навчання. Медіаграмотність в сучасному освітньому просторі.

Способи перевірки та оцінювання результатів навчання. Функції, види і форми перевірки результатів навчання. Сучасні підходи до оцінювання навчальних досягнень школярів на уроках історії та правознавства. Технології оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів в основній та старшій школі у контексті компетентнісного підходу. Методика використання прийомів формульованого оцінювання. Самооцінювання та взаємооцінювання учнів. Рефлексія та аналіз уроку – основа якісного навчання.

Методична робота та професійний портрет вчителя суспільних дисциплін. Етапи професійного вдосконалення сучасного вчителя. Методична робота в школі, її форми. Підвищення кваліфікації вчителів. Виховні цілі і завдання предметів ГЮГ відповідно до Концепції НУШ. Форми і методи позакласної роботи з учнями. Краєзнавчі дослідження та їх роль у розширенні світогляду школярів. Учитель історії та правознавства: права та обов'язки. Професіограма і професійний портрет вчителя суспільних дисциплін. Педагогічна свобода. Індивідуальний стиль діяльності педагога.

Література:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Carretero, M., & Pérez-Manjarrez, E. (2022). Learning history. In K. Sawyer (Ed.), *Cambridge handbook of learning sciences* (3rd ed., pp. 523–542). Cambridge University Press. URL: <https://doi.org/10.1017/9781108888295.032>
3. Quality history education in the 21st century – Principles and guidelines. URL: <https://rm.coe.int/prems-108118-gbr-2507-quality-history-education-web-21x21/16808eace7>
4. Актуальні проблеми теорії та методики навчання історії: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 10 травня 2023 р.). Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2023. 305 с. URL:

https://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/Conference/aktual_n_problemi_tm_n_.pdf

5. Баханов К. О. Навчання історії в школі під кутом зору компетентнісного підходу: посібник для вчителя. Х.: Основа. 2012. 127 с.
6. Головка Н. І. Методика викладання правознавства: навч. посіб. К.: «Персонал», 2017. 202 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/metod_vykl_pravo.pdf
7. Давидюк Р. П., Старжець В. І. Організація дослідницького навчання в процесі професійної підготовки майбутніх вчителів історії. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2024. № 2. С. 56–62. URL: <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2024-2-08>
8. Журба К. О., Бех І. Д., Докукіна О. М., Федоренко С. В., Шкільна І. М. Національно-культурна ідентичність у становленні підлітка. Київ: НАПН України, 2019. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua:8080/handle/34606048/32719>
9. Кінд-Войтюк Н. Сучасний вчитель історії та інформаційно-комунікаційна компетентність на уроках у Новій українській школі. *Літопис Волині*. 2021. Вип. 24. С. 103–107. URL: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2021.24.17>
10. Косенко Ю. М. Формування історичних уявлень у дітей з інтелектуальними порушеннями. *Inclusion and Diversity*. 2024. № 3. С. 39–48. URL: <https://doi.org/10.32782/inclusion/2024.3.7>
11. Костюк І. А. Практичні заняття з історії як засіб розвитку критичного мислення та дослідницьких навичок учнів. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія і методика навчання*. 2014. № 1. С. 6–8.
12. Кришмарел В. Ю., Малієнко Ю. Б., Мацейків Т. І., Ремех Т. О. Актуальні питання компетентнісно орієнтованої методики навчання історії та громадянської освіти в ліцеї: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 334 с.
13. Курилів В. Методика викладання історії: навч. посіб. Х.; Торонто: Ранок. 2008. 256 с.
14. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: посібник для вчителя / За ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза К.: Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. 201 с. URL: <https://www.aup.com.ua/upd/mo.pdf>
15. Мирошниченко В. О. Використання сучасних інформаційних технологій: формування мультимедійної компетентності (для спеціальності - Історія): навч. посіб. / ред.: К. О. Баханов. Київ: Центр учб. літ., 2015. 294 с.
16. Мисан В. О. Писемні джерела на уроках історії. 5-11 класи. К.: Шкільн. світ, 2009. 104 с.
17. Мисан В. О. Принципи змісту шкільного курсу історії України як дидактична проблема *Проблеми дидактики історії*. 2017. Вип. 8. С. 49-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prdist_2017_8_7
18. Мороз П. В., Мороз І. В. Формування дослідницької компетентності засобами сучасного шкільного підручника історії. *Проблеми сучасного підручника*. 2020. Вип. 24. С. 141–162. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2020-24-142-162>

19. Охредько О. Е. Формування предметно-історичних компетентностей на уроках історії України в 7-9 класах. *Інтерактивна школа творчого вчителя*. 2021. URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/79-93538546/93538546#5>
20. Педагогіка. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. І. Прокопенко, В. Гриньової, О. Іонової та ін. Х.: Фоліо, 2015. 572 с.
21. Петков С. В., Коломоєць С. Д. *Методика викладання в школі: теорія та практика*. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 216 с.
22. Пижик А. М., Черевичний Г. С. *Методика викладання історії в школі: навчально-методичні матеріали для студентів історичного факультету. Навчальний посібник*. К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2020. 112 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1X3hUpb2K7rJJdzgZjMVVcBwEKN40kOoB/view>
23. Пізнавальні, проблемні та порівняльні задачі на уроках історії / Упоряд. Н. І. Харківська. Харків: Основа, 2020. 144 с.
24. Пометун О. І. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник / О. І. Пометун, Н. М. Гупан, В. С. Власов. К.: ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 208 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/komp_2018.pdf
25. Пометун О. І., Гупан Н. М., Ремех Т. О., Серова Г. В. *Основи інтегрованого навчання учнів громадянської освіти та історії в 5–6 класах: метод. посіб.* К.: Освіта, 2024. 134 с.
26. Пометун О. І., Фрейман Г.О. *Методика навчання історії в школі*. К.: Генеза, 2009. 328 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Pometun_Olena/Metodyka_navchannia_istorii_v_shkoli
27. *Правове виховання в сучасній Україні: монографія* / А. П. Гетьман, Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян та ін.; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2013. 440 с.
28. *Практичні заняття з історії в основній школі: методичний посібник* / О. І. Пометун, Н. М. Гупан. К.: ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 160 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/zan_hist_2018.pdf
29. Притула О., Рябовол Л. *Правова предметна компетентність: аналіз наукових підходів до визначення поняття та структурування. Теорія та методика навчання суспільних дисциплін: науково-педагогічний журнал*. 2020. № 1(8). С. 149–153. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/items/90c5d783-a3ba-4f5f-9316-755a574e43b6>
30. Ремех Т. О. *Методика навчання учнів 9-го класу основ правознавства: методичний посібник*. К.: ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 96 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/metod_navch_2018.pdf
31. Ремех Т.О. Компоненти і прояви правової предметної компетентності учня. *Народна освіта*. № 3(27). 2015. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3741
32. Рябовол Л., Ремех Т. Системний аналіз оновленої навчальної програми «Основи правознавства» (9 клас). *Український Педагогічний журнал*. 2023. № 1. С. 112–121.

33. Рябовол Л. Т. Компетентнісний потенціал суспільствознавчих предметів (за ключовими компетентностями). *New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: research matters: Collective monograph. Vol. 2. Riga, Latvia : Baltija Publishing*, 2021. С. 150-167. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-032-2-34>
34. Рябовол Л. Т. Система навчання правознавства учнів основної і старшої школи. Кіровоград: Полімед-Сервіс, 2015. 360 с.
35. Старжець В. І. Методика використання формувального оцінювання на уроках історії. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького ДПУ ім. І. Франка*. 2023. Вип. 64. Том 2. С. 317–322. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/64-2-50>
36. Старжець В. І., Левдер А. І. Сучасні підходи до формування громадянської компетентності учнів на уроках історії України в 10–11 класах. *Вісник науки та освіти. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 6(24). С. 944–956. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-6\(24\)-944-956](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-6(24)-944-956)
37. Старша профільна школа: кроки до становлення. Методичні рекомендації / Фасоля О., Мархлевські В. Київ, 2019. 52 с.
38. Теорія і практика запровадження компетентнісного підходу до навчання історії в школі: колект. моногр. / Гол. ред.: К. О. Баханов. Донецьк: Ландон-XXI, 2012. 519 с.
39. Терно С. О. Критичне мислення та інноваційні стратегії в історичній освіті: посібник для здобувачів ст. вищ. осв. магістра ОПП «Середня освіта (Історія)». Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 120 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/123>
40. Терно С. О. Критичне мислення: методи та стиль навчання. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2019. Вип. 52. Том 2. С. 183-189. URL: <https://doi.org/10.26661/swfh-2019-52-055>
41. Шимон Ю. Ю. Використання краєзнавчого матеріалу на уроках історії України. *Історія України*. 2011. № 10. С. 9-11.
42. Шкільний курс правознавства та методика його викладання: навчально-методичний посібник / Укладачі: Ю. А. Хоптяр, А. В. Семенюк-Прибатень. Кам-Под.: Абетка світ, 2024. 90 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/8089/Shkilnyi-kurs-pravoznavstva-ta-metodyka-yoho-vykladannia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ПОРЯДОК ПРИСВОЄННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

За результатами успішного захисту кваліфікаційної роботи та складання атестаційного екзамену атестаційна комісія приймає рішення щодо присвоєння випускникової кваліфікації: Магістр освіти. Середня освіта (Історія та громадянська освіта). Вчитель історії, вчитель правознавства.

ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Кожен здобувач вищої освіти під час захисту кваліфікаційної роботи та складання атестаційного екзамену повинен дотримуватися моральних норм, правил

етичної поведінки та принципів академічної доброчесності, а саме: самостійно виконувати завдання; не принижувати будь-яким чином гідність інших здобувачів вищої освіти, учасників освітнього процесу, запобігати таким діям з боку інших осіб; дотримуватися правил ділового етикету в поведінці та норм культури спілкування у комунікації зі здобувачами вищої освіти, викладачами та співробітниками Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»; не використовувати телефон або гаджети під час складання атестаційного екзамену; не використовувати службові або родинні зв'язки для отримання нечесної переваги.